

Trygghet och trivsel 2017

- Kommunövergripande analysrapport av arbetet med trygghet och trivsel i grundskola och gymnasieskola
-

VARBERGS
KOMMUN

Sammanfattning

Elever i Varbergs kommunala skolor är trygga och trivs i verksamheten. Det visar elevhälsaenkäten och det bekräftas i elevhälsasamtal och analys under rådslagen.

Hög pedagogisk kvalitet tillsammans med ett arbete för fortsatt hög och ökande trygghet och trivsel är grunden till elevens utveckling och lärande. Under rådslagen 2017 analyserades elevhälsaarbetet och elevens mående. Utifrån elevhälsaenkät, elevhälsasamtal och elevhälsateamets kunskap om enhetens elevhälsaarbete sammanfattas året som gått och vilket fokus som ska läggas i elevhälsaarbetet framåt.

Under innevarande år har elevhälsaarbetet främst fokuserat på att arbeta hälsofrämjande. För hög arbetsro och koncentration, mot stress och utsatthet och för hög trygghet och trivsel. Att arbeta hälsofrämjande eller förebyggande kan bland annat handla om anpassningar och förändringar på enhets- eller gruppnivå. Det ger generella hälsovinster som gynnar alla elever.

I elevhälsaanalysen 2017 tas också frånvaro upp som särskild indikator på ohälsa samt enheternas arbete mot alkohol, narkotika, doping och tobak (ANDT). Genom att formulera tydliga och gemensamma rutiner för det främjande arbetet kan tidiga insatser sättas in och en negativ trend i elevens mående och beteende brytas.

Tre saker vill rektor, elevhälsateam och förvaltningsledning lyfta särskilt i elevhälsaarbetet framöver och dessa är; övergångar, kompetensförsörjning och närvarorutiner.

Barn- och utbildningsförvaltningen i Varberg

Elisabeth Svennerstål Jonsson
Förvaltningschef

Maria Wirén
Utvecklingschef

Ann-Sofie Linder
Barn- och elevhälsachef

Martina Wetterstrand
Chef. elevhälsans medicinska insatser

**VARBERGS
KOMMUN**

Öka välmående och minska utanförskap

Innehåll

Sammanfattning	1
1 Inledning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Metod	4
Elevenkät	4
Elevhälsasamtal	5
2 Det långsiktiga arbetet.....	5
3 Analys.....	6
3.1 Grundskolan.....	6
3.1.1 Arbetsro & koncentration	7
3.1.2 Stress.....	7
3.1.3 Kränkande behandling	8
3.1.4 Trygghet och trivsel	10
3.1.5 Allmänt mående.....	11
3.1.6 Frånvaro.....	12
3.2 Gymnasieskolan	12
3.2.1 Arbetsro & koncentration	13
3.2.2 Stress.....	13
3.2.3 Kränkande behandling & återkoppling från en vuxen	14
3.2.4 Trygghet & trivsel.....	15
3.2.5 Allmänt mående.....	16
3.2.6 Frånvaro.....	17
3.3 Grundsärskola och gymnasiesärskola.....	17
3.4 Alkohol, Narkotika, Doping och Tobak (ANDT).....	19
4 Avslutning	19
4.1 Fokus framåt	20

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Det systematiska kvalitetsarbetet i Varberg har tre årliga avstamp på central nivå. Kunskap och lärande med fokus på pedagogiken, Trygghet och trivsel med fokus på omsorg och välmående samt Mål och resultat med fokus på bland annat resultat i de nationella ämnesproven och betyg. Dessa tre bildar en helhet där hög kvalitet i pedagogiken tillsammans med ett högt välmående skapar progression i lärandet.

För att synliggöra och öka den övergripande kvaliteten i verksamheten och slutligen elevernas resultat analyseras de olika avstämningarna i det systematiska kvalitetsarbetet var för sig.

Sedan 2015 har det årligen hållits Barn- och elevhälsarådslag för att skapa ett tydligt avstamp i skolornas elevhälsarbete. Genom att vidta åtgärder och tvärprofessionellt analysera verksamheten arbetar Varbergs skolor för att nå ett främjande arbetssätt som förebygger diskriminering, kränkande behandling och psykisk ohälsa.

1.2 Metod

Elevhälsarbetet pågår kontinuerligt i verksamhetens alla delar. Elevhälsans främsta led är läraren i klassrummet. Nästa led är elevhälsateamets tvärprofessionella kompetenser och i tredje ledet dessa tillsammans i det främjande arbetet. Förvaltningsövergripande arbetar chef för barn- och elevhälsa, chef för elevhälsans medicinska insatser, utvecklingschef och kvalitetsteam i tätt samarbete med skolor och förvaltningsledning för att finna gemensamma utvecklingsområden och framgångsfaktorer. Hur det övergripande elevhälsarbetet formuleras baseras på elevhälsaenkät, elevhälsasamtal, frånvarouppföljning, personalens kunskap om den egna praktiken och dessa sammantagna och analyserade under barn- och elevhälsarådslagen.

Elevenkät

Varje år genomförs i förskoleklass (från och med år 2017 byts förskoleklass mot årskurs 1), årskurs 4, årskurs 8 och år 1 på gymnasiet en omfattande elevhälsaenkät. Enkäten är en del i elevhälsans och skolsköterskornas arbete med den individuella elevens fysiska och psykiska välmående och utveckling.

Som en del i det enhetsövergripande arbetet på elevhälsateamsnivå och det kommunövergripande arbetet på förvaltningsnivå, har ett urval från enkäten med fokus på trygghet och trivsel tagits fram.

Elevhälsasamtal

Efter genomförd enkät möter skolsköterska elev, alternativt elev och vårdnadshavare, för ett elevhälsasamtal där enkätsvaren följs upp. Skolsköterska går igenom svaren tillsammans med elev. Svaren kan ändras om elev har missuppfattat ett begrepp eller frågan som helhet.

Det är i elevhälsasamtalet som skolsköterska säkerställer att samtliga elever mår väl och utvecklas enligt förväntan och att alla elever i behov av hjälp får det stöd som fordras i det enskilda fallet.

Barn- och elevhälsarådslag

Under våren 2015 inleddes en fördjupning i analysarbetet kring trygghet och trivsel på förvaltningsövergripande nivå genom ett tydligt avstamp i elevhälsaårshjulet i form av barn- och elevhälsarådslag.

En kommungemensam tvärprofessionell analys lägger tydligt fokus på Barn- och utbildningsnämndens mål 2016-2019 – ”Öka välmående och minska utanförskap”. Det bygger samsyn inom elevhälsateamen. Det skapar en fast avstämningspunkt i årshjulet för återblick, reflektion och framåtsyftande planering. Det är ett tillfälle för övergripande stödresurser att få en inblick i verksamhetens olika metoder och verktyg samt se möjligheter och utvecklingsområden som sträcker sig utanför den enskilda enheten.

2 Det långsiktiga arbetet

Som en första del i rådslagsanalysen riktades blicken tillbaka till tidigare rådslag och arbetet som sker i verksamheten löpande.

Enheterna och deras behov eller fokusområden skiljer sig åt men kan ändå sammanfattas övergripande tillhöra följande fyra områden;

- *Arbeta främjande och förebyggande* - Det är viktigt att styra elevhälsaarbetet från att arbeta åtgärdande till att än mer arbeta främjande och förebyggande. Enhetens tid för främjande och förebyggande insatser minskar då akuta ärenden dyker upp. Med en flexibel verksamhet, fasta tider avsatta för främjande insatser och resurser väl fördelade kan verksamheten uppnå en kontinuerligt främjande verksamhet.
- *Stödjande och inte ersättande verksamhet* - Elevhälsateam ska stötta pedagog med sin tvärprofessionella kompetens för att nå bästa möjliga lösning för elev och elevgrupp. Elevhälsateamet ska inte vara en ersättande verksamhet utan delar ansvar för elevhälsaarbetet med pedagoger och övrig personal på skolan.
- *Tätare samarbete mellan elevhälsateam och pedagog* - För att nå bästa möjliga utveckling i arbetet med trygghet och trivsel på skolan så krävs samsyn mellan rektor, arbetslag och elevhälsateam. Det måste finnas

öppna kommunikationsvägar mellan kompetenser och en insikt kring att alla elever är allas ansvar.

- **Övergångar-** Överlämningar mellan årskurser/verksamheter behöver utvecklas för att bibehålla bästa möjliga kontinuitet i elevens utveckling och minsta möjliga avbrott i lärandet. Ett utvecklingsarbete pågår för att säkerställa detta.

3 Analys

Vad är ett främjande och förebyggande elevhälsarbete?

Hälsofrämjande arbete: Utgår från kunskap om vad som gör att barn och ungdomar utvecklas väl och mår bra. Syftar till att stärka eller bibehålla fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, vilket ger generella hälsovinster som riktar sig till alla.

Utgångspunkt är ett salutogent perspektiv som fokuserar på faktorer som orsakar och vidmakthåller hälsa.

Förebyggande arbete: I syfte att minska risken för ohälsa. Kan rikta sig till alla, men har ett specifikt problemområde i fokus. Målet är att minska riskfaktorernas inflytande över individen och samtidigt stärka skyddsfaktorena. Planeringen av förebyggande insatser bygger på kunskapen om vad som orsakar ohälsa eller vad som kan utgöra hinder för nå utbildningens mål.

Åtgärdande arbete: Innebär att hantera problem och situationer som har uppstått i en organisation, grupp eller hos individ.

3.1 Grundskolan

Grundskolan i Varbergs kommun består av 21 stycken grundskolor fördelade på sex geografiska team. Verksamheten innefattar nästan 7000 elever fördelade från förskoleklass till årkurs 9.

Elevhälsarbetet sker i första led ute på enheten och varierar beroende på behov och förutsättningar. Följande analys tar framför allt upp kommunövergripande generella analysfrågor och slutsatser.

Barn- och elevhälsarbetet i grundskolan i Varberg har förändrats under de senaste fyra-fem åren. Dels på grund av förändringar i organisationen med bland annat förändrat och uppdelat chefsansvar men också i praktiken i arbetet med eleven. Framför allt lyfts arbetet med det främjande och förebyggande elevhälsarbetet som en framgångsfaktor i jämförelse med det åtgärdande elevhälsarbetet.

Vidare har fokus de senaste åren legat på att sprida elevhälsakompetensen och elevhälsarbetet till att innefatta hela skolan. Det för att skapa ett gemensamt ansvar för alla barn och elever, för ökat välmående och minskat utanförskap.

3.1.1 Arbetsro & koncentration

För en god arbetsro och hög koncentration i skolarbetet hos eleverna lyfter rektor och elevhälsateam arbetet med klassen som grupp.

För ett gott arbetsklimat och därmed hög arbetsro och koncentration ska kunna skapas i klassrummet har rektor och elevhälsateam under året arbetat med att stötta läraren i arbetet med att bygga en grupp som fungerar väl tillsammans. Speciellt viktigt efter sammanslagningar vid byte av skola eller i byten från förskola till förskoleklass.

Värdegrund kan kopplas till elevhälsaarbetet i stort men också specifikt till arbetsro och koncentration. Många elever behöver inte mer än en lektion tillsammans med en lärare för att läsa av vilka regler det är som gäller i klassrummet. Om reglerna dessutom är allmängiltiga på hela skolan underlättar det ytterligare. Skolpsykolog påpekar dock att så fungerar inte alla elever. Vissa kan behöva att en lärare eller någon ur elevhälsateamet sätter sig ner och talar med eleven kring vad som är okej och vad som inte är okej i en rastsituation alternativt en lektionssituation.

3.1.2 Stress

Rektor menar att det i skolan finns en trend med ökande stress hos eleverna. Framför allt i de högre årskurserna men också så tidigt som i årskurs fyra-fem. Ytterligare en tendens som rektor tillsammans med elevhälsateam uppmärksammat är att problematisk stress tidigare var vanligare hos tjejer men att det nu är ett problem för både tjejer och killar.

Områden som stressar eleverna kan vara höga ambitioner eller utmaningar att nå godkända betyg för gymnasiebehörighet.

Rektor, elevhälsateam och lärare i klassrummet arbetar kontinuerligt för att motverka stress. Under året som gått har bland annat kompetens från elevhälsan

Flexteam

Till stöd för elevhälsaarbetet i skolan finns flexteam, bestående av pedagoger med personlig lämplighet och fördjupad kunskap och kompetens inom autismspektrumtillstånd (AST). Uppdraget är att genom anpassat förhållningssätt, metodik/arbetsätt möjliggöra ett framgångsrikt pedagogiskt arbete med elever inom AST och andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), med kartlagt behov av detta stöd. Arbetet fokuserar på värdegrund, förhållningssätt, samtalsmetodik, visuellt tydliggörande pedagogik och kommunikation, men också organisatoriska anpassningar.

Målsättningen, i ett nära samarbete med klasslärare och elevhälsateam, är att erbjuda anpassade individuella flexibla lösningar samt skapa tillgängliga lärmiljöer för alla elever. Detta förväntas bidra till ökat välmående, högre skolnärvaro och måluppfyllelse.

träffat elever i ett förebyggande arbete genom dialog kring stress, studieteknik och förväntan i klassrummet.

Kopplat till förväntan sker också ett löpande arbete i dialog med vårdnadshavare för att även där förmedla vad som är ett rimligt mål för den enskilda eleven.

Pedagogerna arbetar också med alternativa metoder för eleverna att uppvisa sina förmågor. Om exempelvis provsituationen skapar en negativ stress hos eleven finns det andra metoder för avstämning av prestation som kanske inte stressar på samma sätt.

En dialog mellan pedagogerna i arbetslaget kan också förhindra att flera inlämningar, redovisningar och prov sker samtidigt vilket också kan förebygga stress hos eleverna.

Ledarskapet i klassrummet

Rektor påpekar hur viktigt det är hur lärarens ledarskap ger sig uttryck till klassen. En lugn lärare som är trygg i sin roll som ledare i gruppen påverkar hela klassen i en positiv riktning.

3.1.3 Kränkande behandling

Eleverna uppger i enkäten och i samtalet med skolsköterskan att de i övervägande majoritet inte utsatts för kränkande behandling. I de fall där en elev blivit utsatt för kränkande behandling och kommit till personals kännedom, agerar alltid någon i personalen på skolan. Beroende på incident kan det lösas på plats av lärare eller ge upphov till större insatser där lärare, elevhälsateam och rektor samarbetar för att fånga upp och aktivera plan för kränkande behandling.

Andel elever som uppger att de blivit retade, utstötta eller på annat sätt illa behandlade av andra elever.

	2016	2017	Trend
Åk 4	28%	29%	→
Åk 8	17%	14%	↗

I årskurs fyra är trenden fortsatt stabil med resultaten i årskurs 8 visar på en positiv utveckling där färre elever uppger att de blivit retade, utstötta eller på andra sätt illa behandlade av andra elever.

Relationellt perspektiv

I det främjande och förebyggande elevhälsarbetet kopplat till att motverka utanförskap och/eller kränkande behandling lyfter rektor och elevhälsateam flera aspekter. Under året har bland annat genomförts, som också beskrivs ovan i kap 3.1.1, ett relationsstärkande arbete kopplat till elevgrupp. Genom en väl planerad uppstart och ett kontinuerligt arbete med klassen som helhet förebyggs kränkande behandling.

Som en del i skolans plan mot kränkande behandling arbetar enheten för att utveckla relationen personal till elev. Rektor och elevhälsateam understryker att det måste vara tydligt för eleverna att de alltid kan uppsöka vem som helst i personalen för stöd om de upplever en kränkning. Det måste också vara tydligt för

alla vuxna på skolan att alla elever är allas ansvar och att elevhälsoarbetet inte är något som sker enbart i elevhälsosteamet utan i alla relationer till elev på skolan. Rektor talar bland annat om hur skolan under föregående års rådslag uppmärksammat rasterna som ett utvecklingsområde kopplat till utsatthet. Genom extra satsningar på rastvaktsschema och en organisering där rastvakten blir en vuxen med en relation till eleverna har risken för kränkningar och utsatthet på rasterna minimerats.

Nya rutiner

I arbetet med att motverka kränkningar har flera skolor under året arbetat med att för pedagoger och elevhälsosteam förtydliga struktur, organisation och ansvar kopplat till kränkande behandling och elevärenden. En tydlig och likformad praktik där alla vet vem som svarar för vad, underlättar och skapar trygghet i kollegiet samtidigt som det minimerar risken för att en incident ska kunna hamna mellan stolarna på grund av oklar ansvarsfördelning.

Rektor menar att dessa tydliga och dokumenterade ansvarsrutiner kopplade till utsatthet skapat en ökad trygghet i organisationen.

Värdegrund

Skolans värdegrund kopplas till bemötande och inkludering och är grundläggande i arbetet mot kränkande behandling och utanförskap. Inledningsvis under rådslagen visades en inspirationsfilm med en intervju av Petter Iwarsson, skolkurator och sakkunnig på BRIS. Han pekar på hur viktigt det är att aktivt arbeta med vilken värdegrund den vuxne på skolan förmedlar till barn och elever i det dagliga arbetet.

Rektor menar att ”värdegrundsarbete” som begrepp kan uppfattas abstrakt. Det är ett viktigt arbete att genom dialog på enheten förtydliga vad som menas med värdegrund och hur den visas upp i vårt agerande inför eleverna. Exempelvis kan det vara i att tydliga visa på hur alla vuxna på skolan tar ett gemensamt ansvar för alla barn och elevers välmående.

Samtliga skolor har värdegrundspedagoger eller liknande vilket ger en positiv effekt på det främjande och förebyggande arbetet. Värdegrundspedagogen har i sitt uppdrag tid avsatt för att vara drivande i utvecklingsarbetet kopplat till värdegrund. Bland annat genom att stötta lärarlag och elev för att förhindra kränkningar och diskriminering.

En reflektion från rektor och elevhälsosteam under rådslagen kretsar kring hur långt skolans ansvar sträcker sig. Incidenter utanför skolan och skoltid påverkar eleverna under kommande skoldag och behöver ändå hanteras inom skolans verksamhet. Genom ett värdegrundsarbete kan skolan som verksamhet påverka elevernas förhållningssätt till varandra. Ett förhållningssätt, en värdegrund, som de sedan tar med sig i livet utanför skolan och skoltid.

3.1.4 Trygghet och trivsel

En övervägande majoritet av eleverna uppger att de trivs bra eller mycket bra i skolan och upplever skolan som en trygg plats. Det pågår ett ständigt arbete för att behålla den höga nivån av trygghet och trivsel, men också för att fånga upp de elever som inte trivs i skolan eller som upplever otrygghet.

Andel elever som uppger att de alltid eller ofta känner sig trygga i skolan			
	2016	2017	Trend
Åk 4	92%	93%	→
Åk 8	92%	90%	↘

Trenden i årskurs 4 är en fortsatt stabil medan den i årskurs 8 visar en viss negativ utveckling på två procentenheter.

Raster

Som beskrevs ovan i kap. 3.1.3 ringades rasterna in som utvecklingsområde under föregående rådslag. För att förbättra situationen på rasten och öka tryggheten ytterligare har skolan därför under innevarande år arbetat på flera fronter kring rastsituationen.

Ökad vuxennärvaro och i största möjliga mån med vuxna som redan har en relation till elevgruppen. Specifik närvaro på platser på skolgården som eleverna nämnt som otrygga.

Fler organiserade aktiviteter genomförs på rasterna, dels av trivselledare¹ men också av de rastvakter som finns ute på skolgården.

Vikten av relation

Rektor och elevhälsateam lyfter nära relationer till en eller ett par vuxna på skolan som avgörande för trygghet. I de yngre årskurserna sker det naturligt genom klassläraren men i de högre årskurserna där eleverna i större utsträckning har ämnesspecifika lärare är mentorstid viktigt. Viktigt är också, menar rektor, att relationen byggs upp förebyggande för att underlätta arbetet med trygghet och för trivsel.

Övergångar

Övergångar från förskola till förskoleklass, vid sammanslagning av klasser, vid byte av skola, från grundskola till gymnasieskola är ett område som kan utvecklas ytterligare för en högre kvalitet, menar rektor och elevhälsateam.

Det är av vikt att information överlämnas gällande vilka anpassningar och vilket stöd den enskilde eleven har behov av för att utvecklas både socialt och kunskapsmässigt i sitt nya sammanhang.

Rektor beskriver hur en väl genomförd övergång innefattar relationsbyggande i form av besök av framtida pedagoger, besök av eleverna i de nya lokalerna, mellan elevgrupperna genom exempelvis gemensamma aktiviteter så som exempelvis

¹ Flera skolor har valt att utbilda elever till trivselledare genom trivselledarprogrammet. Att vara trivselledare innebär bland annat att vara extra uppmärksam på inkludering. Exempelvis genom att organisera lekar under rasten med fokus på att alla ska få vara med.

idrottsdagar eller brevväxling. Även efter att klassammanslagning genomförts kan uppföljande utvärdering mellan lärare eller elevhälsateam ge positiva effekter då det eventuellt uppstått fler frågor eller behov av stöd på den mottagande skolan.

Utmaningar i arbetet med övergångar är att mottagande lärare i vissa fall inte finns på plats. De kan handla om nyrekrytering eller omorganisering. Bristen på tid är också ett problem då det exempelvis är en extra hektisk period för både elever och pedagoger vid terminsslut och byte mellan skolgångar så som vid exempelvis årskurs 9 till gymnasieskolan. Den traditionella modellen för överlämningar håller på att utvecklas för att ge bättre kontinuitet till och i elevens utveckling och lärande.

3.1.5 Allmänt mående

En övervägande majoritet av eleverna i Varbergs grundskola uppger att de mår bra eller mycket bra.

Samtliga områden beskrivna ovan kan kopplas till det allmänna måendet men ytterligare en stor påverkan har elevens fritid. I den mån skolan kan påverka elevens fritid görs det bland annat genom värdegrundsarbetet som beskrivs i kap. 3.1.3.

Andel elever som uppger att de mår bra eller mycket bra.			
	2016	2017	Trend
Åk 4	93%	94%	→
Åk 8	87%	86%	→

Trenden visar fortsatt stabil nivå i både årskurs 4 och årskurs 8. En förändring inom spannet en procentenhet upp eller ner från år till år går inte att dra några slutsatser ifrån.

Tvärprofessionalism

Under det första rådslagen 2015 fastslogs att elevhälsarbetet skulle spridas från elevhälsateamet till att innefatta hela skolan.

Som en inspiration och modell för att utveckla ett mer hälsofrämjande och förebyggande elevhälsarbetet bjöds rektor och specialpedagog från Bergsjöskolan in för att föreläsa om "Bergsjömodellen". Fokus är ett mer nära och tidigare samarbete mellan lärare och elevhälsateam. En förskjutning från ett individcentrerat synsätt mot ett mer salutogent grupperspektiv.

Varbergs skolor har under de två senaste åren utvecklat sin elevhälsa utifrån denna modell och efter varje skolans förutsättningar.

En stor del i det arbetet är Elevhälsamöte (EHM). En mötesarena som bygger ett samarbete mellan lärare och elevhälsan samt fokuserar arbetet mot att bli främjande istället för åtgärdande. Resultatet av EHM syns bland annat i förskjutningen av ansvar i elevhälsarbetet. Kompetenserna i elevhälsan stöttar pedagogerna istället för att ta över ärenden. Det breddar pedagogernas kompetens och leder i förlängningen till tidigare insatser.

På vissa enheter berättar rektor om hur man under året inkluderat även fritidshemmen i EHM för att skapa en än större helhet och ökad delaktighet.

Viktigt i arbetet med tvärprofessionalismen är att allas ansvar och kompetens är tydligt förmedlat. En rektor beskriver hur elevhälsan fick presentera sig och förtydliga sitt uppdrag inför alla pedagoger. Det är inte självklart att alla vet vilka kompetenser en speciallärare, studie- och yrkesvägledare eller kurator besitter.

3.1.6 Frånvaro

Inför barn- och elevhälsarådslagen 2017 ombads rektor och elevhälsateam att i den förberedande analysen lägga extra vikt vid närvaro och frånvaro och dess koppling till hur eleverna svarat i enkäterna.

Ströfrånvaro är ofta en första indikator på ohälsa. Att tidigt fånga upp en elev som visar tecken på ohälsa, genom exempelvis frånvaro, kan förebygga en större och mer svårarbetat problematisk skolfrånvaro framöver.

Rektor och elevhälsateam beskriver hur det första ledet i arbetet med att främja skolnärvaro börjar med läraren/arbetslaget i och kring klassen. Något så grundläggande som att uppmärksamma och påpeka frånvaron är viktigt eftersom eleven då blir sedd och man visar från skolans sida ett intresse av att ta reda på vad som orsakar frånvaron. Det förmedlar en känsla av att det finns en vuxen som bryr sig. I ett andra steg blir kopplingen till, och samarbetet med, hemmet viktig. Läraren med stöd från elevhälsateamet och i samarbete med elev och vårdnadshavare behöver kartlägga och analysera vad som ligger till grund för frånvaron.

Det framkommer i dialogen på Rådslagen att rutiner kring hur och när insatser ska sättas in behöver förtydligas, gärna då på en övergripande kommungemensam nivå. Sådana rutiner är nu framtagna och ska implementeras och verkställas i höst. Det framkommer att man i elevhälsan är överens om att tidiga insatser, kartläggning och samverkan är av största vikt för ett mer närvarofrämjande arbete.

Elevhälsateamen lyfter också samarbetet med socialförvaltningen (SOF) och barn- och ungdomspsykiatri (BUP) som avgörande då allvarlig problematik kan ligga bakom att eleven inte kommer till skolan.

3.2 Gymnasieskolan

Peder Skrivares gymnasieskola består av fem enheter som mellan sig har ett brett spann av utbildningar och utbildningsmöjligheter. På Peder Skrivares gymnasieskola erbjuds både högskoleförberedande program och yrkesförberedande program. Praktiska program, teoretiska program, individuella program och gymnasiesärskola och lärvux.

Verksamheternas praktik skiljer sig väsentligt åt mellan enheterna och därav också behovet av stöd och extra resurser hos eleverna, samt hur dessa formuleras och fördelas.

Under föregående års rådslag fastslogs att ett gemensamt utvecklingsområde och fokus för arbetet under läsåret 2016/2017 var att korta avståndet mellan elev och elevhälsaresurs. Under innevarande år har elevhälsan arbetat proaktivt genom bland annat tätare samarbete med pedagogerna. En del i samarbetet har varit och är att arbeta handledande och stötta lärare med specialkompetens.

3.2.1 Arbetsro & koncentration

För att kunna ta till sig undervisningen krävs att eleverna upplever arbetsro och kan koncentrera sig. Flera faktorer spelar in på elevernas uppfattning av arbetsro och koncentration.

Rektor och elevhälsateam reflekterar kring hur det kan ha en positiv påverkan på arbetsron om man minimerar valen och maximerar tydligheten i elevens klassrumssituation. Under året som gått har det bland annat inneburit att fler klasser alltid har fasta sittplatser och att rutinerna för uppstart av lektionen ser likadana ut oavsett vilken lektion.

Vissa enheter arbetar också med mobilhotell där eleverna lämnar mobiltelefonen under lektionen för att den inte ska tävla med undervisningen om uppmärksamhet.

Rektor påpekar dock att mobilhotell inte är en slutgiltig lösning. Dels för att mobilen om den används på rätt sätt kan vara ett kraftfullt pedagogiskt verktyg. Men också för att det redan idag finns smarta klockor och glasögon, det kommer så småningom bli en omöjlighet att samla in alla digitala verktyg.

Rektor menar därför att vi måste träna eleverna ibland annat studieteknik och struktur för att de ansvarsfullt ska kunna använda mobiltelefonerna i skolarbetet också under lektionstid.

Läraren - ledaren

Tätt kopplat till arbetsro och koncentration är lärarens roll som ledare i klassrummet. Under året som gått har elevhälsateam och rektor arbetat för tätare samarbete med läraren. Genom stöd och handledning ger elevhälsa och rektor läraren bästa möjliga förutsättningar att vara en självklar ledare i klassrummet. Den självklara ledaren skapar struktur och genom den en praktik där alla känner sig delaktiga i ett sammanhang. Det ger i sin tur både trygghet, trivsel, arbetsro, koncentration och slutligen progression i lärandet.

3.2.2 Stress

Det finns flera anledningar till varför en elev i gymnasieskolan upplever stress. Rådslagsanalysen pekar bland annat ut högpresterande elever som upplever stress för att nå de högsta betygen. Lågpresterande elever som upplever stress för att nå ett godkänt betyg för en gymnasieexamen eller ett yrkesbevis. Flera faktorer som skapar stress ligger också utanför gymnasieskolan så som exempelvis satsningar i idrott eller andra organisationer. Elevhälsateamet talar också om att elever kan uppleva en allmän stress kopplat till identitet och att befinna sig i mellanrummet mellan barn och vuxen.

Oavsett orsak arbetar elevhälsateam och lärare gemensamt för att minimera och motverka negativ stress.

Rektor ger exempel på proaktivt arbete som genomförts under året kopplat till stress. Skolsköterska, skolkurator och studie- och yrkesvägledare har besökt klassrum för att tala om stress, studieteknik och prestation kopplat till stress. Syftet är att göra eleverna medvetna om vad stress är, hur negativ stress påverkar kroppen och ge dem verktyg för att förebygga och motverka stress. Resultatet blir både mer medvetna elever som kan flagga för negativ stress tidigt. Men det har också skapat en mötesarena och relation mellan elevhälsateam och elev. Med en relation i grunden blir det lättare för eleverna att söka stöd och samtal med elevhälsans kompetenser tidigt vilken i det långa loppet kan förhindra att ett mindre problem hinner växa till ett större.

I ett andra steg arbetar elevhälsateam och rektor tillsammans med lärarlagen för att lägga upp planeringen av undervisningen på ett sätt som minimerar upplevelsen av press och stress hos eleverna. Att inte ha alla prov samma vecka eller att använda sig av alternativa bedömningsverktyg är enkla medel som minskar upplevelsen av stress hos eleverna.

3.2.3 Kränkande behandling & återkoppling från en vuxen

Eleverna på Peder Skrivares gymnasieskola upplever en hög grad av trygghet och trivsel i verksamheten. Genom ett aktivt arbete med bland annat plan mot diskriminering och kränkande behandling och värdegrund motverkas utanförskap.

Fokus under året har bland annat legat på att göra eleverna mer delaktiga i arbetet med plan mot diskriminering och likabehandling.

Det är fortsatt allt för många elever som svarar "vet ej" på frågan om personalen på skolan gör någonting åt det, när någon blir retad, utstött eller på annat sätt illa behandlad. I analysen hos både elevhälsateam och pedagoger blir slutsatsen att "vet ej" står för att eleven själv inte har någon erfarenhet av kränkning och därför inte vet hur en insats från personalen ser ut.

Genom ett aktivt arbete med att göra eleverna delaktiga i värdegrundsarbetet så som utformning av plan mot diskriminering och kränkande behandling borde processen kring personalens insatser vid en incident synliggöras för eleven. Eleverna ska inte behöva ha personlig erfarenhet av en insats från personalen för att känna trygghet i att någon vuxen alltid ingriper om någonting skulle uppstå. Det måste också vara tydligt för eleven att en anmälan till lärare eller elevhälsateam kan ske anonymt.

Andel elever som uppgett att de blir retade, utstötta eller på annat sätt illa behandlade av andra elever på skolan.			
	2016	2017	Trend
Gy år 1	2%	5%	↘

Negativ trend. Fem procent av eleverna på gymnasiet uppger att de blivit retade, utstötta eller på annat sätt illa behandlade. Verksamheten arbetar vidare för högre kvalitet och för att fånga upp de elever som upplevt utstötthet.

Rektor påpekar också att små enkla proaktiva insatser som placering och fördelning av elevskåp kan förebygga kränkningar.

3.2.4 Trygghet & trivsel

Tvårprofessionalitet

Under innevarande år har flera nya rutiner införts och utvecklats med fokus på att nå ett främjande och förebyggande elevhålsarbete.

Rektor har bland annat infört nya arenor för tvärprofessionella möten så som exempelvis Elevhälsamöte "EHM". Införande av tvärprofessionella mötesarenor har under året bidragit till att skapa en relation, samsyn och i slutändan samarbete mellan lärare och elevhälsateam.

Skolsköterska, SYV, speciallärare och kurator vittnar om hur de under året byggt upp relationer till pedagogerna i arbetslagen och skapat ett tätare samarbete.

Rektor understryker hur tydliga rutiner för dessa möten har satts upp. Dels för att effektivisera tiden men också för att se till att alla kommer till tals och att mötet blir meningsfullt för samtliga deltagare och så småningom bidrar till en förändrad praktik bättre anpassad för eleverna.

Ytterligare en förändring som införts under året för att skapa tätare samarbete är att elevhälsapersonalen är med på APT. Det bidrar till en starkare vi känsla och skapar det gemensamma ansvaret för alla elever.

Övergångar

Övergången mellan grundskola och gymnasieskola är ett område som arbetats mycket med under de senaste åren då det för eleverna är en stor förändring som kan ge upphov till oro.

För att skapa trygghet kopplat till bytet av skolform är samarbete mellan grundskola och gymnasieskola ett måste. Gymnasieskolan har bland annat öppet hus där grundskoleelever kan besöka sin nya skola.

Det sker också överlämningar där bland annat specialkompetenser utbyter information om enskilda elever och deras förutsättningar.

All information om eleverna underlättar och påskyndar uppstarten i deras gymnasieskolgång. Rektor menar att här finns utrymme för utveckling. En elevs diagnos säger exempelvis inte allt, rektor efterfrågar mer konkret vilka insatser som har genomförts och vilka som har fungerat väl för att direkt kunna ta vid där grundskolan slutade. Det skulle skapa en smidigare övergång och ökat lärande för eleven.

Andel elever som uppger att de alltid eller ofta känner sig trygga i skolan			
	2016	2017	Trend
Gy år 1	96%	98%	↗

Fortsatt hög nivå och en ökande trend. En klar majoritet av eleverna på Peder Skrivares gymnasieskola upplever skolan som trygg.

Gymnasieskolan ställer utökade krav och förväntningar på eleven i jämförelse med grundskolan. Det är mer fokus på elevens eget ansvar. Eleven måste själv strukturera sina studier. Rektor menar att grundskolan och gymnasieskolan skulle förebygga stress och oro om eleven var väl insatt i vad som väntade i gymnasieskolan. Förberedda elever med en förväntan som speglar verkligheten ger ett bättre allmänt mående.

3.2.5 Allmänt mående

Det är fortsatt en klart övervägande majoritet av eleverna på Peder Skrivares gymnasieskola som uppger att de mår bra eller mycket bra. Rektor och elevhälsateam kopplar det till det främjande arbetet i verksamheten. Genom att bygga relationer mellan elevhälsateam och arbetslag men också till elev kan elevhälsateamet fånga upp eventuell oro och tidigare inleda insatser för att motverka innan problemet växt sig större.

I det förebyggande arbetet har elevhälsateam och arbetslag under året arbetat mot att under gemensam mötestid inte diskutera elevärenden utan istället nå det övergripande arbetet där de tillsammans kan främja trygghet och trivsel i hela gruppen. Inledningsvis kan den nivån på diskussionen vara

Andel elever som uppger att de mår bra eller mycket bra.			
	2016	2017	Trend
Gy år 1	95%	94%	→

Fortsatt hög nivå och stabil trend. En förändring inom spannet en procentenhet upp eller ner från år till år går inte att dra några slutsatser ifrån.

Årets värdskapare **Nexhmedin Tulla**, skolvärd Peder Skrivares gymnasieskola.

Arbetet med trygghet och trivsel på Peder Skrivares gymnasieskola (PS) bygger på ett samarbete mellan samtliga i personalen. Men en specifik individ sticker ut. Nexhmedin Tulla har haft en avgörande skillnad på PS arbetsmiljö. Därför utsågs han till årets värdskapare inom Varbergs kommun 2016 med motiveringen:

"Nexh är den person som alla skolor behöver. Personen som ser allt, hör allt samt håller om och värnar om alla individer. Nexh sprider, med sin lugna och behärskade personlighet, samma lugn och trygghet till hela skolan. Oavsett om det gäller en konflikt mellan elever, borttappade föremål eller bara behovet av en pratstund med en vuxen som bryr sig, då är Nexh alltid där."

utmanande att nå och än är inte heller alla där. Men det rör sig åt rätt håll och i de arbetsgrupper där det främjande arbete kommit långt ser elevhälsateam och rektor stora fördelar som exempelvis en lugnare och tryggare elevgrupp.

För fortsatt hög utvecklingstakt och motivation i det övergripande

elevhälsarbetet arbetar gymnasieskolan salutogent. Det innebär att utgångspunkten i utvecklingsarbetet kopplat till trygghet, trivsel och elevhälsa tas ifrån en positiv synvinkel. Arbetet börjar i någonting som har fungerat bra och lyfter därifrån andra delar i utvecklingen till samma nivå.

3.2.6 Frånvaro

Under rådslaget 2017 lades ett specifikt extra fokus vid närvaro och frånvaro och dess koppling till elevens mående.

Inledningsvis reflekterades över hur närvaro registreras och hur rektor kan följa upp närvaroregistreringen tillsammans med lärare för att sedan ha ett högkvalitativt analysmaterial att utgå ifrån.

Rektor menar att det är av största vikt att sedan skapa tydliga rutiner med ansvarsfördelning och insats kopplat till frånvaro. Första ledet i uppföljningen med elev är läraren men denna har också fullt stöd från elevhälsateamet och rektor.

Problematiserande frånvaro är mycket enklare att förebygga än att förändra. Genom att tidigt fånga upp elever som ligger i riskzonen och arbeta aktivt för att förändra de bakomliggande utmaningar som skapar frånvaro kan i många fall den problematiserande frånvaron motverkas innan den uppstår.

Frånvaro kan vara en första indikator på att en elev inte mår bra och det är viktigt att fånga upp och tydliggöra att någon vuxen reagerar när en elev inte dyker upp i skolan.

En viktig del i arbetet med närvaro är att skapa en skoltid som är meningsfull för eleven. Allt ifrån en pedagogisk praktik som ger alla elever bästa möjliga förutsättningar för lärande men också organisatoriska förutsättningar som att undvika håltimmar eller ge eleverna tid att förflytta sig mellan olika lokaler.

Två trender kopplat till frånvaro är tydligt genomgående på hela gymnasieskolan. I årskurs två lockar körkort och fler elever väljer bort lektionstid för att övningsköra. I årskurs tre har flera elever extrajobb och skolkar för att ta ett extrapass och tjäna pengar.

Det måste finnas en tydlig bild av varför eleven bör gå i skolan även om den redan har ett arbete och vikten av hög närvaro måste förmedlas till både elever och vårdnadshavare.

3.3 Grundsärskola, gymnasiesärskola och lärvux

Grundsärskola

Grundsärskolan har ett väl inarbetat kvalitetsårshjul med återkommande fasta avstämningar. Årshjulet har nu rullat i fyra år och rektor berättar att de återkommande avstämningarna skapat en trygghet hos pedagogerna som vet vad som förväntas av dem i varje del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Gymnasiesärskola

Gymnasiesärskolan har under de senaste åren flera gånger förändrats organisatorisk med bland annat flera nya rektorer. Det långsiktiga arbetet som eftersträvas i det systematiska kvalitetsarbetet har därför varit en utmaning. Nuvarande rektor har därför gjort en omstart i utvecklingsarbetet tillsammans med elevhälsa och pedagoger.

Särskolans framgångsfaktorer

Fördelen med utvecklingsarbete i särskolan i jämförelse med ordinarie skolgång är flera. Bland annat är det en hög personaltäthet och pedagogerna är med eleverna under hela skoldagen. Det bygger en nära relation mellan lärare och elev där läraren kontinuerligt kan stämma av hur eleven mår och vilka faktorer som påverkar trygghet, trivsel och mående.

Medan grundskola och gymnasieskola arbetar för att nå ett proaktivt arbete är det mer av en naturlig del i särskolans praktik. Särskolan måste vara proaktiv och främjande för att fungera. Rent praktiskt kan det innebära att verksamheten måste vara förutsägbar. En hög andel av eleverna i särskolan behöver förutsägbarheten i verksamheten för att kunna fungera i skolsituationen och nå ett lärande.

Även nära relationer till elevhälsateamet är viktigt. En lärare exemplifierar med att en elev har huvudvärk och kan få en huvudvärkstablett av skolsköterskan. Bara en så liten interaktion bygger en relation som underlättar samarbete mellan lärare och elevhälsateam nästa gång när det kanske är en större incident.

Både i grundsärskolan och gymnasiesärskolan pågår inkluderingsprojekt för att skapa relationer mellan skolformerna. Rektor ser tydliga fördelar både hos särskoleeleverna som exempelvis kan stötta yngre barn och på så sätt bygga självförtroende och hos grundskoleeleverna som kan få en större förståelse för alla människors olika förutsättningar.

Viktigt i arbetet med elever som har svårt att uttrycka sig är att läraren har hög kompetens och kännedom för vad som är lagom mängd utmaning för den enskilda eleven.

Lärvux

Särskild utbildning för vuxna har inte följande funktioner anställda inom elevhälsa; skolsköterska, skolpsykolog, eller kurator. Däremot är den specialpedagogiska kompetensen mycket viktig, vilket har medfört att specialpedagog är anställd på 100% inom verksamheten. Lärare och specialpedagogen arbetar tätt tillsammans med elever och företrädare för dessa gällande specialpedagogiska insatser för elever inom verksamheten.

Särskolans utmaningar

En utmaning i särskolan är att det är ett brett spann på kompetens och erfarenhet i personalgruppen. Lärare, speciallärare, elevhälsakompetens och elevassistenter samarbetar för elevens välmående och progression i lärandet. Det går inte att ha samma förväntningar på exempelvis en barnskötare som en specialpedagog men de måste ändå samarbeta. Rektor menar att det är en utmaning som kräver extra

fokus för att utveckla och utmana all personal för hög trivsel som i senare ledet påverkar eleven.

Ett utvecklingsområde som kommer upp i analysen med gymnasiesärskolan är elevernas fritid. Det finns flera elever som har svårt att hitta en kontext utanför skolan. Förhoppningarna är att inkluderingsprojekten som nu pågår ska ge effekt även på elevernas fritid. Det finns också planer på att starta upp någon form av fadderskapsprogram med elever från den ordinarie verksamheten.

Elevhälsa mot vuxenutbildning. Ingen som arbetar med det.

3.4 Alkohol, Narkotika, Doping och Tobak (ANDT)

Under våren 2017 har polisen i samarbete med ungdomsjouren Tigerlilja genomfört workshops för eleverna i årskurs 7–9 och gymnasiet gällande alkohol och narkotika, på samtliga skolor i kommunen. Eleverna har bland annat fått göra olika värderingsövningar och prata om grupstryck. Skolorna uppger att det inte är vårdnadshavarens inställning som har avgörande roll i huruvida eleven prövar alkohol, narkotika, doping eller tobak. Eleven påverkas främst av grupstryck och kompisar. På workshoparna pratar man därför om strategier hur man kan förhålla sig till detta. Dagarna avslutas med att polisen håller en föreläsning för personal och senare på kvällen även ett föräldramöte på skolan. Då är även ungdomsrådgivning med.

Utöver det bedrivs främjande arbete inom kursplanen, bland annat i naturkunskapen där elev får lära sig hur alkohol, narkotika, doping och tobak påverkar hjärnan och resten av kroppen.

Skolsköterska arbetar utifrån det som framkommer i hälsosamtalen med elever i åk. 6 och åk 8. Elever i åk. 8 och gymnasiets år 1 besvarar enkät som bl.a. tar upp frågor ang. alkohol, narkotika, doping och tobak. Frågorna lyfts i samband med hälsosamtalet mellan elev och skolsköterska.

4 Avslutning

Eleverna i Varbergs kommunala grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och lärvux mår i övervägande majoritet bra, trivs och känner sig trygga i skolan. Skolsköterskorna bekräftar utifrån elevhälsosamtalen den positiva känslan hos eleverna men har också samtidigt fångat upp de elever som haft en negativ upplevelse i skolsituationen. Det kan röra sig om stress, utsatthet eller annan ohälsa som skolsköterska då tillsammans med övrig personal i elevhälsateamet, rektor och lärare samarbetar med eleven för att stävja.

Tvärprofessionaliteten är elevhälsaarbetets styrka. I skolan finns lång erfarenhet och bred kompetens. I fokus under året har varit att fortsatt skapa organisatoriska och relationella förutsättningar för tvärprofessionalitet i elevhälsaarbetet. Det

betyder i praktiken förutsättningar för fysiska möten (ex. elevhälsamöten (EHM)) i form av tid och lokal. Det betyder också ett arbete med relationer mellan elevhälsateamet och lärarlag, exempelvis genom att förtydliga kompetenserna och hur de kan användas.

Utöver det åtgärdande arbetet vid identifierad ohälsa har elevhälsarbetet under året fokuserat på det främjande och förebyggande perspektivet.

I praktiken kan det betyda föreläsningar om studieteknik för att motverka stress eller hur skolan som helhet förmedlar en värdegrund som eleverna tar med sig även utanför skoltid ex. ”(...) så här vill jag bli bemött, och så här bemöter jag därför andra.”.

4.1 Fokus framåt

Det långsiktiga arbetet som beskrivs inledningsvis i rapporten kommer att fortgå även under nästa år och långsiktigt framöver:

- *Förebyggande och främjande arbete.*
- *Stödjande och stöttande verksamhet.*
- *Tätare samarbete mellan elevhälsateam och lärarlag.*

För utförligare beskrivning se kap. 2.

Det som grundskole- och gymnasierector samt elevhälsateam ser ett övergripande behov av att synliggöra och utveckla är överlämning, kartläggning och tidigt insats, samt kompetensförsörjning.

Särskilt vill grundskole- och gymnasierector samt elevhälsateam lyfta:

- *Övergångar* - Överlämningar mellan årskurser/verksamheter behöver utvecklas för att bibehålla bästa möjliga kontinuitet i elevens utveckling och minsta möjliga avbrott i lärandet. Ett utvecklingsarbete pågår för att säkerställa detta.
- *Kompetensförsörjning* - Det är en utmaning att rekrytera behörig personal. Vid internrekrytering så förflyttas rekryteringsbehov till avlämnande skola. Speciellt utmanande är rekryteringen till skolor utanför centralorten.
- *Närvarorutiner* - Rutiner kring hur och när insatser ska sättas in behöver förtydligas på en övergripande kommungemensam nivå. Sådana rutiner är nu framtagna och ska implementeras under hösten 2017. Syftet med rutinerna är att förebygga, upptäcka och sätta in tidiga insatser för att främja skolnärvaro.

**VARBERGS
KOMMUN**

BESÖKSADRESS: NORRGATAN 25 POSTADRESS: VARBERGS KOMMUN, 432 80 VARBERG
TELEFON VÄXEL: 0340-880 00 **E-POST:** BUN@VARBERG.SE **WEBBPLATS:** WWW.VARBERG.SE